

NHÂN TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN VẬN DỤNG BẢNG ĐIỂM CÂN BẰNG VÀ THÀNH QUẢ HOẠT ĐỘNG TẠI CÁC DOANH NGHIỆP TỈNH ĐẮK LẮK

Nguyễn Thị Phương Thảo¹

Ngày nhận bài: 27/3/2022; Ngày phản biện thông qua: 18/5/2022; Ngày duyệt đăng: 31/5/2022

TÓM TẮT

Bảng điểm cân bằng (Balanced Scorecard – BSC) được đưa ra bởi Kaplan và Norton (1996b), là hệ thống đo lường thành quả và quản trị chiến lược của tổ chức. BSC xem xét thành quả hoạt động của tổ chức từ 4 khía cạnh: Khía cạnh tài chính, khía cạnh khách hàng, khía cạnh kinh doanh nội bộ và khía cạnh học hỏi và phát triển. Nghiên cứu này được thực hiện nhằm xác định và đo lường các yếu tố ảnh hưởng đến việc áp dụng Bảng điểm cân bằng (Balanced Scorecard – BSC) và tác động của việc vận dụng BSC đến thành quả hoạt động của các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk. Nghiên cứu sử dụng phương pháp định lượng với 250 mẫu, các kỹ thuật phân tích bao gồm thống kê mô tả, phân tích mô hình đo lường và mô hình cấu trúc. Kết quả có 6 yếu tố ảnh hưởng đến việc áp dụng BSC tại các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk, đó là: Quy mô doanh nghiệp; Nhận thức về tính hữu ích của BSC; Nhận thức về khả năng vận dụng BSC; Văn hóa doanh nghiệp; Trình độ kế toán viên và chi phí tổ chức vận dụng BSC. Kết quả từ nghiên cứu cho thấy các yếu tố này có tác động tích cực đến khả năng vận dụng BSC và vai trò tích cực của BSC trong việc góp phần nâng cao thành quả hoạt động kinh doanh của DN. Ngoài ra, nghiên cứu cũng đưa ra các khuyến nghị và hàm ý nhằm nâng cao khả năng vận dụng BSC để tăng cường thành quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp.

Từ khóa: Bảng điểm cân bằng; Doanh nghiệp; Thành quả hoạt động.

1. MỞ ĐẦU

Kế toán truyền thống hầu như tập trung vào phân tích các chỉ tiêu tài chính (Atkinson et al., 1997); (Ittner et al., 1997); (Kaplan và Norton, 1996a); (Kaplan và Norton, 1996b). Johnson và Kaplan (1987) cho rằng hệ thống kế toán quản trị (KTQT) trong những năm 1950 - 1980 cung cấp thông tin quá trễ và không thích hợp cho nhà quản trị hoạch định và ra các quyết định, do đó hệ thống đo lường thành quả truyền thống không cung cấp đủ thông tin hữu ích trong việc thực hiện các mục tiêu tổ chức, ra quyết định, lên kế hoạch và kiểm soát. Từ những hạn chế trong việc đo lường thành quả hoạt động kinh doanh đó doanh nghiệp (DN) cần phải có một công cụ KTQT là BSC để hỗ trợ cho quản trị chiến lược của DN, đồng thời có thể giúp DN đánh giá tốt hơn thành quả hoạt động (TQHĐ) của mình. Khái niệm BSC được đưa ra bởi Kaplan và Norton (1996b), là hệ thống đo lường thành quả và quản trị chiến lược, được sử dụng tại các tổ chức kinh doanh, các tổ chức phi lợi nhuận và các đơn vị sự nghiệp công lập nhằm định hướng hoạt động theo tầm nhìn và chiến lược của tổ chức, theo dõi hiệu quả hoạt động của tổ chức so với mục tiêu đề ra cho từng bộ phận và nhân viên, giúp các tổ chức đạt hiệu quả cao trong việc thực thi chiến lược. BSC xem xét thành quả hoạt động của tổ chức từ 4 khía cạnh: Khía cạnh tài chính, khía cạnh khách hàng, khía cạnh quá trình

nội bộ và khía cạnh học hỏi và phát triển.

Các nghiên cứu liên quan đến các nhân tố ảnh hưởng đến vận dụng BSC trên thế giới chủ yếu trong các lĩnh vực sản xuất và dịch vụ, ngân hàng, trường học, các tổ chức chính phủ và phi chính phủ, các tổ chức chăm sóc sức khỏe. Về nghiên cứu trong nước hầu như rất ít các nghiên cứu về các nhân tố ảnh hưởng đến vận dụng BSC và đo lường TQHĐ kinh doanh, có thể kể đến một số nghiên cứu (Đặng Thị Hương, 2010); (Trần Quốc Việt, 2013); (Phan Thị Xuân Hương và Trần Đình Khôi Nguyên, 2014); (Phạm Hùng Cường và Bùi Văn Minh, 2014); (Trịnh Thùy Anh, 2015); (Nguyễn Quang Đại, 2016); (Vũ Thùy Dương, 2017); (Phan Thị Xuân Hương, 2016); (Võ Ngọc Hồng Phúc, 2018); (Vo Van Nhi và Phạm Ngọc Toan, 2018); (Tạ Lê Ngân Hà, 2019).

Qua tìm hiểu cho thấy các DN tại Đắk Lắk hầu như chưa vận dụng đầy đủ công cụ BSC để đánh giá TQHĐ toàn diện các khía cạnh. Các DN chủ yếu dựa trên các chỉ tiêu tài chính để đánh giá TQHĐ kinh doanh thông qua thông tin trên báo cáo tài chính, chưa quan tâm nhiều đến các chỉ tiêu phi tài chính như chăm sóc khách hàng, chú trọng nâng cao nguồn nhân lực... và chưa có bộ chỉ số để đo lường các chỉ tiêu này. Điều này cho thấy mặc dù chưa triển khai vận dụng BSC nhưng những chỉ tiêu mà DN đang áp dụng để đánh giá TQHĐ thể hiện một số trong 4 phương diện của

¹Khoa Kinh tế, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Phương Thảo; ĐT: 0914585795; Email: ntpthaob@ttn.edu.vn.